

Na osnovu člana 30. stav 7. Zakona o srednjem obrazovanju i vaspitanju („Službeni glasnik RS”, br. 55/13, 101/17, 27/18 – dr. zakon i 6/20) i člana 17. stav 4. i člana 24. Zakona o Vladi („Službeni glasnik RS”, br. 55/05, 71/05 – ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – US, 72/12, 7/14 – US, 44/14 i 30/18 – dr. zakon),

Ministar prosvete, nauke i tehnološkog razvoja donosi

PRAVILNIK

o realizaciji praktične nastave i profesionalne prakse

I. UVODNA ODREDBA

Član 1.

Ovim pravilnikom utvrđuje se:

- 1) način sprovođenja praktične nastave i profesionalne prakse odnosno praktičnih oblika nastave kada se realizuju u stručnoj školi (u daljem tekstu: školi) ili kombinovano delom u školi, a delom kod poslodavca;
- 2) sadržaj i elementi ugovora o realizaciji praktičnih oblika nastave, koji zaključuju škola i poslodavac u slučaju kada se praktični oblici nastave sprovede kod poslodavca najviše u obimu od 25% od ukupnog obima časova;
- 3) druga pitanja vezana za ostvarivanje praktičnih oblika nastave.

II. OSNOVNI POJMOVI

Član 2.

Praktični oblici nastave (u daljem tekstu: PON) kroz koje se razvijaju praktična znanja, veštine, sposobnosti i stavovi u srednjem stručnom obrazovanju su: praktična nastava, nastava u bloku, profesionalna praksa i vežbe.

Plan i program nastave i učenja, odnosno nastavni plan i program, određenog obrazovnog profila (u daljem tekstu: PPN) sadrži pojedine ili sve vidove nastave iz stava 1. ovog člana.

Praktična nastava je oblik nastave koji podrazumeva dva načina realizacije:

- 1) kao poseban nastavni predmet u okviru liste stručnih predmeta;
- 2) kao oblik realizacije jednog ili više različitih stručnih predmeta/modula.

Nastava u bloku je oblik nastave koji podrazumeva realizaciju časova jednog određenog stručnog predmeta više nastavnih dana uzastopno.

Profesionalna praksa je oblik nastave koji podrazumeva tri načina realizacije:

- 1) kao poseban stručni predmet, pri čemu se kao oblik realizacije navode praktična nastava ili nastava u bloku;
- 2) kao oblik realizacije jednog ili više različitih stručnih predmeta/modula;
- 3) kao ferijalna praksa, koja može da bude poseban stručni predmet, ili se realizuje u pojedinim stručnim predmetima, najčešće u vidu nastave u bloku; ferijalna praksa realizuje se u obrazovnim profilima čija specifičnost zanimanja, odnosno tehnologija rada, zbog svog sezonskog karaktera, iziskuje da se

određene praktične veštine stižu posle završetka nastavne godine, odnosno u vreme školskog raspusta, u skladu sa godišnjim planom rada škole.

Način organizovanja i trajanje profesionalne prakse utvrđuje se planom i programom nastave i učenja.

Vežbe su oblik nastave stručnih predmeta kojim se praktično primenjuje i uvežbava prethodno naučeno gradivo i kod učenika razvijaju praktična znanja, veštine, sposobnosti i stavovi. U saradnji sa poslodavcem može se realizovati samo onaj deo časova vežbi čiji je ishod, u skladu sa PPNU, razvoj veština, sticanje rutine u obavljanju poslova, uvežbavanje radnih tehnika i poslovnih procedura i slično. Kod poslodavca se ne mogu realizovati časovi vežbi čiji je ishod uvežbavanje računskih zadataka, izrada tehničkih crteža i slično, kao što je slučaj kod određenih opšte obrazovnih i opšte stručnih predmeta.

Poslodavac može biti pravno lice ili preduzetnik čija delatnost omogućava ostvarivanje sadržaja propisanih odgovarajućim PPNU.

Mentor je lice radno angažovano kod poslodavca ili preduzetnik, koje u saradnji sa nastavnikom, realizuje određeni nastavni sadržaj u cilju dostizanja znanja, veština, sposobnosti i stavova učenika propisanih standardom kvalifikacije odnosno PPNU.

Nastavnik je nastavnik praktične nastave ili nastavnik stručnih predmeta, zaposlen u školi, zadužen da prati i doprinosi postizanju ishoda znanja, veština, sposobnosti i stavova učenika na PON.

Organizator praktične nastave i vežbi je lice zaposleno u školi zaduženo da planira i organizuje obrazovno-vaspiti rad vezan za PON koja se realizuje u školi, privrednim subjektima odnosno ustanovama.

Lični karton učenika je dokument koji sačinjava i vodi nastavnik u cilju evidentiranja vremena, aktivnosti i napretka učenika za vreme realizacije PON kod poslodavca. Vodi se kao pisani dokument ili u elektronskom obliku i osnov je za vođenje evidencije u knjizi o obrazovno-vaspiti radu i za ocenjivanje učenika.

III. MESTO REALIZACIJE PRAKTIČNIH OBLIKA NASTAVE

Član 3.

Za svaki pojedinačni PON kao sastavni deo PPNU propisan je fond časova za svaki razred, ukupan fond časova na nivou celokupnog obrazovanja, ishodi učenja odnosno nastavni sadržaji kroz koje učenik treba da ih dostigne.

Pod ukupnim fondom časova predviđenim za realizaciju PON, u smislu ovog pravilnika, podrazumeva se zbir fonda časova praktične nastave, nastave u bloku, profesionalne prakse i vežbi, koji su definisani PPNU.

Član 4.

Praktični oblici nastave u skladu sa PPNU mogu se realizovati u školi, kod poslodavca ili kombinovano, delom u školi, a delom kod poslodavca.

Član 5.

Kada se PON izvodi u školi, realizuje se u školskim radionicama, kabinetima, laboratorijama, na školskoj ekonomiji ili drugom odgovarajućem školskom prostoru u skladu sa PPNU. Kada god je to moguće, PON-e treba da budu organizovani kao simulacija realnih radnih procesa i usklađeni sa sadržajima teorijske nastave.

Član 6.

U zavisnosti od obima PON koji se realizuju kod poslodavca postoje dva različita načina njihove realizacije:

1) ako je udeo PON koji se realizuje kod poslodavca, veći od 25% ukupnog fonda časova predviđenih za realizaciju PON u skladu sa članom 4. ovog pravilnika, primenjuje se zakon kojim se uređuje dualno obrazovanje i pravilnici doneti na osnovu njega;

2) ako je udeo PON koji se realizuje kod poslodavca, jednak ili manji od 25% ukupnog fonda časova predviđenih za realizaciju PON u skladu sa članom 4. ovog pravilnika, primenjuje se zakon kojim se uređuje srednje obrazovanje i vaspitanje i ovaj pravilnik.

IV. BLIŽI USLOVI ZA REALIZACIJU

Član 7.

Prilikom realizacije PON, bez obzira na mesto i način realizacije, neophodno je da škola i poslodavac strogo poštuju sve mere i radnje definisane propisima koji uređuju bezbednost i zdravlje na radu i omogućavaju bezbedno i zdravo radno okruženje za učenje, uvežbavanje i profesionalnu praksu učenika.

Pre početka izvođenja PON učenik mora da stekne osnovna znanja o merama bezbednosti i zaštite zdravlja na radu, a koja su određena sadržajima PPNU o čemu škola vodi odgovarajuću evidenciju.

Učenik mora da bude upoznat sa izvorima opasnosti, da usvoji postupke rada i znanja o načinu i primeni sredstava za zaštitu na radu kod poslodavca, u skladu sa propisima iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu.

Praktični oblici nastave se realizuju tokom školske godine, najduže šest sati dnevno, odnosno 30 sati nedeljno, u skladu s PPNU. Praktični oblici nastave ne mogu da se realizuju noću odnosno u vremenu od 22.00 sata do 06.00 sati narednog dana.

Član 8.

Organizator praktične nastave i vežbi u saradnji sa poslodavcem procenjuje ispunjenost uslova u pogledu prostora, opreme, sredstava za rad, bezbednosti i zaštite na radu kod poslodavca za realizaciju PON za određeni obrazovni profil.

Uslovi u pogledu prostora i opreme za realizaciju PON određeni su pravilnikom kojim se propisuju bliži uslovi u pogledu prostora, opreme i nastavnih sredstava u stručnim školama za određeni obrazovni profil odnosno područje rada.

Uslovi u pogledu bezbednosti i zaštite na radu kod poslodavca propisani su zakonskim i podzakonskim aktima koje regulišu oblast bezbednosti i zaštite na radu.

Ukoliko postoje uslovi za realizaciju PON kod poslodavca, škola sa poslodavcem zaključuje ugovor u skladu sa članom 30. stav 2. Zakona o srednjem obrazovanju i vaspitanju.

Član 9.

Škola vodi računa o zdravstvenom stanju učenika koji se upućuju na realizaciju PON kod poslodavca kao i obaveznom zdravstvenom pregledu koji su određeni za PPNU, odnosno o propisima kojima se uređuju zdravstveni uslovi za obavljanje delatnosti poslodavca.

Škola i poslodavac dužni su da vode računa o ograničenjima i zabranama za obavljanje određenih poslova sa posebnim uslovima rada i izlaganju specifičnim rizicima u skladu sa uredbom kojom se utvrđuje opasan rad za decu.

Član 10.

Ukoliko se PON kod poslodavca izvode za učenike za koje je donet individualni obrazovni plan u skladu sa Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (u daljem tekstu: IOP), škola i poslodavac

posebno vode računa i dogovaraju način prilagođavanja radnog mesta i uslova za realizaciju PON, a u skladu sa IOP.

V. NAČIN REALIZACIJE

Član 11.

Prilikom realizacije PON primenjuju se odgovarajuće metode učenja, u zavisnosti od specifičnosti područja rada i obrazovnog profila, mesta realizacije, uzrasta učenika, a u skladu sa standardom kvalifikacije, ishodima učenja, odnosno nastavnim sadržajima koji su određeni PPNU.

Član 12.

Kada se PON izvode u školi, metode učenja, mogu obuhvatati između ostalog: učenje posmatranjem, oponašanjem/imitiranjem i vežbanjem, učenje kroz povratnu informaciju nastavnika, učenje kroz rešavanje realnih problema, učenje kroz neposredni rad sa materijalom i klijentima, uvežbavanje korišćenja alata, uređaja i opreme, učenje kroz izradu nacрта, skica, prototipova i finalnih proizvoda, učenje u virtuelnom okruženju, učenje kroz simulacije i igranje uloga i slično.

Član 13.

Kada se PON izvode kod poslodavca, metode učenja mogu obuhvatati između ostalog: obilazak radne sredine, upoznavanje sa radnim mestima i sredstvima za rad, posmatranje procesa rada, demonstraciju procesa rada od strane zaposlenih, mentora ili nastavnika, kada je to dogovoreno. Nakon primene prethodno navedenih metoda učenja, učenik može i da individualno vežba i izvršava predviđene radne zadatke u skladu sa propisima koji uređuju bezbednost i zdravlje na radu i PPNU.

Učenik može da izvrši predviđeni radni zadatak, uz stručni nadzor nastavnika ili mentora kod poslodavca.

Izbor metoda treba da osigura postupnost, smislenost i relevantnost učenja. Metode se prilagođavaju uslovima koji postoje kod poslodavca.

VI. UGOVOR O REALIZACIJI PRAKTIČNIH OBLIKA NASTAVE

Član 14.

Škola i poslodavac zaključuju ugovor iz člana 1. stav. 1. tačka 2) ovog pravilnika (u daljem tekstu: Ugovor). Ugovor obavezno sadrži: identifikacione podatke o školi (naziv i sedište) i poslodavcu (naziv i sedište), nazive obrazovnih profila, plan realizacije PON, maksimalni broj učenika za svaki obrazovni profil koji je predmet ugovora, prava i obaveze poslodavca i škole, početak primene i rok na koji je ugovor zaključen.

Član 15.

Škola dostavlja Ugovor ministarstvu nadležnom za poslove obrazovanja (u daljem tekstu: Ministarstvo) u roku osam dana od dana zaključenja.

Član 16.

U slučaju da kod poslodavca nastupe privremene okolnosti koje onemogućavaju realizaciju PON u skladu sa Ugovorom, poslodavac odmah o tome obaveštava školu i daje preporuku za drugog poslodavca koji može da realizuje određeni nastavni sadržaj prema planu realizacije.

Ako drugi poslodavac ispunjava uslove za realizaciju PON u skladu sa ovim pravilnikom, škola zaključuje Ugovor sa drugim poslodavcem za realizaciju onih sadržaja koji privremeno nisu mogući kod poslodavca sa kojim ima zaključen ugovor, sa kojim zaključuje aneks Ugovora.

Član 17.

Škola raskida Ugovor ukoliko poslodavac ne ispunjava ugovorne obaveze ili prestanu da postoje uslovi za realizaciju PON kod poslodavca. O eventualnom neispunjavanju ugovornih obaveza od strane poslodavca školu može upoznati učenik, odnosno roditelj ili drugi zakonski zastupnik učenika.

U slučaju raskida Ugovora, škola je dužna da obezbedi realizaciju preostalog sadržaja kod novog poslodavca.

O raskidu Ugovora škola obaveštava Ministarstvo u roku od osam dana od raskida ugovora i obezbeđuje drugog poslodavca u cilju nastavka realizacije PON učenika, odnosno nastavlja sa realizacijom u školi u skladu sa zakonom.

Član 18.

Prilikom realizacije PON kod poslodavca učenik:

- ostvaruje prava propisana zakonom koji reguliše osnove sistema obrazovanja i vaspitanja i drugim propisima;
- uredno pohađa časove PON u vreme koje je određeno planom realizacije;
- poštuje organizaciju rada i interna pravila poslodavca sa kojima je prethodno upoznat;
- primenjuje odgovarajuće mere zaštite bezbednosti i zdravlja na radu;
- koristi zaštitnu opremu, predviđenu za određeni postupak rada;
- savesno i odgovorno ispunjava radne zadatke i postupa u skladu sa nalogima i uputstvima nastavnika i mentora;
- može da zatraži od škole premeštaj kod drugog poslodavca navodeći odgovarajuće razloge;
- obaveštava školu o eventualnom neispunjavanju pojedinih ugovornih obaveza od strane poslodavca;
- uredno i blagovremeno vodi dnevnik praktične nastave;
- nadoknađuje pričinjenu materijalnu štetu ukoliko je učinjena namerno ili sa krajnjom nepažnjom, u skladu sa zakonom.

Član 19.

Za praćenje realizacije PON kod poslodavca škola određuje jednog ili više nastavnika, u zavisnosti od stepena i vrste obrazovanja nastavnika i sadržaja PON, u skladu sa PPNU.

Član 20.

Nastavnik ocenjuje učenika u skladu sa PPNU, principima i kriterijumima ocenjivanja propisanim pravilnikom kojim se bliže uređuje ocenjivanje učenika u srednjem obrazovanju, a na osnovu ličnog kartona učenika i drugih relevantnih podataka na osnovu kojih može da izvede ocenu. Nastavnik prilikom ocenjivanja uzima u obzir specifičnosti realizacije nastavnog procesa kod poslodavca.

Nastavnik može u saradnji sa mentorom za određene metode učenja da identifikuje kriterijume za vrednovanje postignuća i sačini listu za vrednovanje koju popunjava mentor, a koja sadrži ishode učenja i/ili druge elemente u skladu sa PPNU.

Član 21.

Nastavnik u saradnji sa organizatorom praktične nastave i vežbi u okviru Godišnjeg plana rada, izrađuje Plan realizacije PON kod poslodavca za svaki obrazovni profil.

Plan realizacije PON kod poslodavca, koji sadrži opis aktivnosti, mesto, način, obim i dinamiku ostvarivanja, specifikaciju materijala, alata, opreme neophodne za realizaciju nastave, donosi se u saradnji škole i poslodavca i sastavni je deo Ugovora.

Organizator praktične nastave i vežbi u saradnji sa nastavnicima predlaže nabavku materijala, alata i opreme za realizaciju PON u školi za svaki obrazovni profil.

Član 22.

Prilikom planiranja, realizacije i praćenja PON kod poslodavca, nastavnik:

- izrađuje plan realizacije PON u dogovoru sa mentorom, za sadržaje koji će se realizovati kod poslodavca, a na osnovu PPNU;
- izrađuje plan obilaska učenika tokom PON kod poslodavca i vodi evidenciju o tome;
- obezbeđuje sticanje znanja o merama bezbednosti i zaštite zdravlja na radu učenika u skladu sa članom 7. stav 3. ovog pravilnika;
- pruža pomoć mentoru u određenim pedagoškim i metodičkim veštinama i znanjima;
- u saradnji sa mentorom, vodi računa o dostizanju ishoda učenja odnosno nastavnih sadržaja u skladu sa planom realizacije;
- posebno prati realizaciju korelacije između predmeta čija se nastava realizuje u školi i PON koja se realizuje kod poslodavca;
- ocenjuje usvojenost veština, znanja i kompetencija učenika;
- organizuje i učestvuje u sprovođenju provera stečenih znanja i veština učenika na PON kod poslodavca;
- organizuje i prati pripremu učenika za izradu završnog ispita odnosno maturalnog – praktičnog rada koji se izvodi kod poslodavca;
- vodi sve propisane evidencije u vezi realizacije PON i podnosi redovne izveštaje o realizaciji PON kod poslodavca organizatoru praktične nastave i vežbi;
- izvršava druga prava i obaveze u skladu sa zakonom.

Član 23.

U cilju organizacije, realizacije i praćenja PON, škola:

- organizuje realizaciju PON u školi i kod poslodavca;
- obezbeđuje potreban materijal, alate, opremu i druga sredstva neophodna za realizaciju PON u školi, a u skladu sa PPNU;
- obavezno osigurava učenike;
- ostvaruje zaštitu podataka o ličnosti u skladu sa propisima koji regulišu ovu oblast;
- stara se o zdravstvenim i sanitarnim pregledima učenika koji realizuju PON;
- obezbeđuje potreban broj nastavnika za praćenje realizacije PON kod svakog poslodavca pojedinačno;
- informiše i saraduje sa roditeljima odnosno drugim zakonskim zastupnicima učenika u vezi realizacije PON;
- sprovodi vaspitno-disciplinski postupak i izriče vaspitne mere protiv učenika koji krši ueničke obaveze u skladu sa zakonom koji uređuje osnove sistema obrazovanja i vaspitanja;
- prati realizaciju PON kod poslodavca u skladu sa ovim pravilnikom i odredbama Ugovora;

- blagovremeno obaveštava poslodavca u slučaju gubitka statusa učenika ili drugim činjenicama vezanim za učenika, a od značaja za realizaciju PON;
- stara se o ostvarivanju PPNU u celosti;
- informiše savet roditelja, i stručne organe o rezultatima i načinu realizacije PON kod poslodavca;
- informiše javnost o realizaciji PON kod poslodavca na internet stranici škole;
- uredno vodi i čuva svu dokumentaciju vezanu za realizaciju PON;
- izvršava druga prava i obaveze u skladu sa zakonom.

Član 24.

Poslodavac u realizaciji PON:

- imenuje mentora;
- upoznaje učenika sa organizacijom rada i internim pravilima ponašanja;
- upoznaje učenika sa izvorima opasnosti, postupcima rada i primeni sredstava za zaštitu na radu kod poslodavca, u skladu sa propisima kojima se uređuje bezbednost i zdravlje na radu;
- obezbeđuje sredstva zaštite na radu za svakog učenika kada je to neophodno za realizacije određene metode učenja PON, u skladu sa propisima iz oblasti bezbednosti i zaštite na radu;
- obezbeđuje neophodnu opremu i sredstva za realizaciju PON i može u skladu sa dogovorom, da istu stavi na raspolaganje nastavniku za demonstraciju;
- uredno popunjava potrebnu evidenciju o realizaciju PON koju dostavlja škola;
- saraduje sa nastavnikom koji je raspođen za praćenje realizacije PON;
- ukoliko odluči, obezbeđuje stipendiju određenom učeniku, po sopstvenoj proceni, u skladu sa zakonom;
- izvršava druga prava i obaveze u skladu sa zakonom.

VII. ZAVRŠNA ODREDBA

Član 25.

Ovaj pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

Broj 110-00-251/2020-03

U Beogradu, 28. avgusta 2020. godine

Ministar,

Mladen Šarčević, s.r.